

Юлія Колісник-Гуменюк, доктор педагогічних наук,
провідний науковий співробітник кафедри технологічної освіти
факультету технологій та дизайну
Українського державного університету імені М.П. Драгоманова

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ХУДОЖНЬОГО ПРОФІЛЮ

Необхідність підвищення професійної підготовки майбутніх викладачів зумовлена сучасними вимогами до рівня загальнонаукової та психолого-педагогічної підготовки випускників в університеті. Вихідними положенням сутності цієї підготовки є усвідомлення своєї суб'єктивності, життєвого самовизначення, розуміння "власного світу", його минулого, нинішнього і майбутнього; використання емоційних, інтелектуальних і творчих можливостей особистості; формування естетичних потреб, оцінок, смаків, що необхідно як митцеві-професіоналу, так і педагогові художнього фаху; розвиток уяви й удосконалення художньої та педагогічної майстерності шляхом експериментування з новими ідеями, напрямками, технологіями, матеріалами; розширення світоглядно-культурологічного світогляду за допомогою опанування різних видів мистецтв, що можуть інтегруватися з образотворчим мистецтвом у навчально-виховному процесі закладу.

Ключові слова: професійна підготовка; педагогічна підготовка; художньо-педагогічна підготовка; майстерність; студент; фахівець.

Лит. 9.

Yuliia Kolisnyk-Humeniuk, Doctor of Sciences (Pedagogy),
Leading Researcher of the Technological Education Department
Faculty of Technology and Design
Mykhaylo Drahomanov Ukrainian State University

FEATURES OF THE PROFESSIONAL ART AND PEDAGOGICAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN THE ART PROFILE

The need to improve the professional training of future teachers is determined by modern requirements for the level of general scientific and psychological-pedagogical training of university graduates. Society requires initiative, activity, creativity, mobility, sociability from teachers of professional and artistic disciplines. There is a necessity for innovative teachers who direct their pedagogical skill to the formation of special activity skills that combine beliefs, knowledge and creative abilities of both teachers and students. Who are able to raise and teach a new generation of students who, after graduating from the university, are able independently to raise the level of professional training, adapt to new working conditions, solve urgent tasks of science and practice, freely navigate the constantly growing flow of information, first of all, professionally important.

Professional artistic and pedagogical training of an art teacher should be creatively directed. This is ensured by the reorientation of the cognitive and informational direction of such training to the developmental and creative one. The starting point of the essence of this training is awareness of one's subjectivity, vital self-determination, understanding of "one's own world", its past, present and future; use of emotional, intellectual and creative abilities of the teacher's personality; the formation of aesthetic needs, assessments, tastes, which is necessary for both a professional artist and an art teacher; development of imagination and improvement of artistic and pedagogical skills through experimentation with new ideas, directions, technologies, materials; expansion of the worldview and cultural worldview with the help of mastering various types of arts that can be integrated with visual arts in the educational process of the institution. In our opinion, during professional and professional-pedagogical training, the educational institution should help the student to develop and expand the acquired knowledge, skills and qualities, teach them to implement them in practice.

Keywords: professional training; pedagogical training; artistic and pedagogical training; mastery; student; specialist.

Постановка проблеми. Сучасний викладач професійно-художніх дисциплін це людина культури, яка безпосередньо впливає на духовні і моральні якості та цінності своїх вихованців, навчає та виховує; здатний готувати учнів (студентів) до життя та суспільно-професійної діяльності в природно-екологічному, політично-правовому, культурно-освітньому, інформаційному і виробничому середовищі. Тому домінантою навчально-виховного процесу у ЗВО поступово стає

підготовка викладача, спроможного усвідомлювати і реалізовувати свої компетентності. Хоча на практиці інколи із ЗВО виходять викладачі-предметники, які засвоюють лише вміння та навички образотворчої діяльності; значно менше уваги приділяється вихованню у студентів художньо-педагогічного мислення, вони не володіють інноваційними методами, не вміють застосовувати отримані знання й уміння для розв'язання конкретних педагогічних ситуацій.

Мета статті розглянути та проаналізувати особливості професійної художньо-педагогічної підготовки майбутніх фахівців художнього профілю у ЗВО України. Адже від належної професійно-педагогічної підготовки залежить результат майбутньої педагогічної діяльності.

Більшість вчених традиційно розглядають поняття професійної підготовки педагога як систему підготовки, що сконцентрована навколо знань фахівця. Термін “професійна підготовка” науковці визначають по-різному. Педагогічне поняття “підготовка” розглядається як “діяльність, спрямована на навчання, надання необхідних знань” [8, 202], сукупність компонентів які забезпечують формування особистості майбутнього фахівця відповідно до поставленої мети.

Професійна підготовка розуміється як поєднання змісту, структури, мети та цілей навчально-виховного процесу, шляхів й методів які сприяють у реалізації набутих знань, умінь і навичок у роботі [1, 13]. Завдяки професійній підготовці у майбутніх фахівців формуються знання, уміння, професійні якості особистості, необхідні для виконання різних функцій професійної діяльності. Професійна підготовка у ЗВО здійснюється за різноманітними організаційними формами, моделями, системами і програмами, основна мета яких спрямована на формування позитивної мотивації та залучення до активної навчально-пізнавальної діяльності, що є основою професійного саморозвитку майбутнього фахівця.

Удосконалення теоретичної та практичної педагогічної підготовки, забезпечується взаємозв'язком методологічної, професійно-етичної, дидактичної й методичної обізнаності викладачів; володінням суспільно-політичними і науковими знаннями; рівнем етичної культури; професійно важливими якостями; усвідомлення особистістю педагога змісту цих знань; формуванням загальнопедагогічних вмінь та якостей [2].

Необхідність підвищення професійної підготовки майбутніх викладачів зумовлена сучасними вимогами до рівня загальнонаукової та психолого-педагогічної підготовки випускників ЗВО. Суспільство вимагає від викладачів професійно-художніх дисциплін ініціативності, активності, креативності, мобільності, комунікабельності. Існує потреба у викладачах-новаторах, які спрямовують педагогічну майстерність на формування особливих діяльнісних умінь, що поєднують переконання, знання та творчі здібності як викладачів, так і студентів, спроможні виховувати та навчати нове покоління студентів, які після закінчення ЗВО можуть самостійно підвищувати рівень професійної підготовки, адаптуватись до нових умов праці, розв'язувати нагальні завдання науки і практики, вільно орієнтуватися в постійно зростаючому потоці інформації, передусім – професійно важливої [9, 31–33].

С. Коновець, характеризуючи професійну художньо-педагогічну підготовку викладача художнього мистецтва, наголошує на її творчому спрямуванні, що забезпечується переорієнтацією пізнавально-інформаційного спрямування на розвивально-творче. Вихідними положенням сутності цієї підготовки науковець вважає: становлення “Я-концепції” або усвідомлення своєї суб'єктивності, життєвого самовизначення, розуміння “власного світу”, його минулого, нинішнього і майбутнього; використання емоційних, інтелектуальних і творчих можливостей особистості викладача; формування естетичних потреб, оцінок, смаків, що необхідні як митцеві-професіоналу, так і педагогові художнього фаху; розвиток уяви й удосконалення художньої та педагогічної майстерності шляхом експериментування з новими ідеями, напрямками, технологіями, матеріалами; розширення світоглядно-культурологічного світогляду за допомогою опанування різних видів мистецтв, що можуть інтегруватися з образотворчим мистецтвом у навчально-виховному процесі закладу вищої освіти [4, 16]. Варто зазначити, що до моменту вступу у ЗВО в абітурієнтів уже сформований певний обсяг художніх знань, склалися ціннісні орієнтації, які однак не завжди бувають актуалізовані в їхній свідомості. На наш погляд, заклад освіти під час професійної та професійно-педагогічної підготовки має допомогти студентові розвинути вже засвоєні та розширити здобуті знання, уміння та вироблені якості, навчити реалізувати їх на практиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджують різні підходи до підготовки майбутніх фахівців художньо-педагогічного профілю зарубіжні та українські вчені, зокрема: Н. Батечко, Г. Бал, В. Бондар, А. Вербицький, М. Джонс, М. Євтух, О. Заблоцька, А. Литвин, С. Літвінчук, Н. Мачинська, Л. Руденко, О. Овчарук, О. Пометун, В. Радкевич, О. Савченко, С. Сисоєва, М. Сноу та ін. Широке коло вітчизняних учених і фахівців-практиків у галузі педагогічної та мистецької освіти (О. Отич, В. Орлов, В. Радкевич, О. Слободян, Т. Шашкевич, Р. Шмагало та ін.) займається різноплановими дослідженнями, вивченням і впровадженням позитивного педагогічного досвіду.

Виклад основного матеріалу дослідження. Освітня система в Україні передбачає задоволення потреб особистості у здобутті професійної кваліфікації шляхом навчання в різних типах закладів освіти. Відповідно до закону “Про освіту” кожна людина має право на здобуття освіти. Реформування освіти та визнання вищої освіти України як ланки у загальносвітовому просторі, зумовили її перехід до міжнародних стандартів і побудови ступеневої освіти. В основу концепції ступеневої підготовки кадрів покладена ідея створення наскрізного переліку професій і спеціальностей шляхом реалізації багаторівневої підготовки фахівців і програм базової

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ХУДОЖНЬОГО ПРОФІЛЮ

вищої освіти. Це дало змогу перейти до гнучкої динамічної ступеневої системи підготовки фахівців, формування мережі ЗВО, здатної за освітніми і кваліфікаційними рівнями задовольняти вимоги й інтереси кожної особи, потреби регіонів і держави у фахівцях, зокрема педагогічних і художнього профілю.

Сучасна педагогічна освіта характеризується [5, 38–40]:

1) прагненням відповідати запитам сучасного суспільства, зважаючи на інтеграційні процеси в Європі;

2) урахуванням вимог ринку праці;

3) наявністю принципу автономізації;

4) наступністю між рівнями освіти і закладами, що готують педагогів;

5) розвитком теоретико-методологічної бази педагогічної освіти задля пошуку тенденцій і перспектив розвитку.

Водночас удосконалення системи підготовки майбутніх викладачів викликане потребою українського суспільства в особистості педагога-гуманіста, який має розвинуте педагогічне мислення, здатний до перетворювальної, конструктивної діяльності та мобільності, вільно орієнтується у педагогічних інноваціях, використовує засоби інформаційно-комунікаційних технологій, усвідомлює актуальні проблеми освіти.

Відповідно до сучасного освітнього законодавства, підготовка фахівців із професій художнього профілю відбувається за освітньо-кваліфікаційними рівнями: кваліфікований робітник, молодший бакалавр, бакалавр, магістр незалежно від підпорядкування та форм власності закладів освіти.

Особливості ступеневої освіти мистецького спрямування, згідно з нормативними положеннями, визначаються центральними органами виконавчої влади за погодженням із Міністерством освіти України. Перелік професій, а також спеціальностей, за якими здійснюється підготовка кваліфікованих фахівців з вищою освітою у закладах освіти художнього профілю, затверджує Кабінет Міністрів України. На основі інтеграції освітньо-професійних програм створена ланка ступеневої професійно-художньої освіти як комплекс державних і приватних закладів, що забезпечують організаційну та змістовну єдність, наступність і взаємозв'язок усіх рівнів професійно-художньої освіти [7, 129].

Нині ступенева система підготовки художньо-педагогічних фахівців в Україні охоплює навчальні заклади всіх рівнів: училища, коледжі, інститути, академії, університети. Кожен заклад в обов'язковому порядку проходить процедуру ліцензування освітніх послуг, акредитації освітніх програм. Під час прийому до мистецького ЗВО, окрім вступних іспитів, проводиться творчий конкурс, мета якого – оцінювання здібностей абітурієнтів до художньої діяльності за обраним напрямом.

Системна підготовка викладачів із різних царин художньо-естетичної діяльності відображає низку особливостей художньо-педагогічної освіти. Її генеза свідчить, що проблема підготовки викладачів професійно-художніх дисциплін перебуває в діалектичній залежності від історичних особливостей розвитку суспільства, необхідності формування у певний період естетичної культури, як однієї зі складових професійної підготовки викладача. Ці аспекти відображені, зокрема, в Концепції професійно-художньої освіти [6, 44].

Становлення освітньої вертикалі “школа – ЗПТО – ЗВО” забезпечує послідовне формування особистості художника-професіонала. Водночас це створює певні проблеми для реформування освітньої структури і впровадження нових напрямів, спеціальностей, кваліфікацій. Створення та застосування ступеневої форми освіти передбачає: утворення нових за формою та змістом нормативних документів; планування навчального процесу відповідно до Державного стандарту; підсилення мотивації до навчання за допомогою рейтингової системи оцінювання знань і вмінь; розроблення критеріїв оцінювання; інтегрування навчальних планів і програм, нормативних документів Держстандарту; опрацювання і застосування інноваційного педагогічного досвіду, інтерактивні методики художньо-педагогічної освіти; написання науково-методичних праць; проведення конференцій, семінарів, виставок з окремих проблем мистецтва; співпраця з вітчизняними і зарубіжними фахівцями, фондами, мистецькими закладами; стажування викладачів та обмін студентами, аспірантами, докторантами.

У закладах вищої освіти нині здійснюється підготовка фахівців з основних видів образотворчого мистецтва (живопис, скульптура, графіка), декоративного мистецтва, дизайну, архітектури, реставрації творів мистецтва, мистецтвознавства й арт-менеджменту.

Зі спеціальності “образотворче мистецтво” та “реставрація творів мистецтва” здійснює підготовку фахівців Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури – єдиний в Україні ЗВО, що має академічний напрям підготовки з живопису, графіки, архітектури, скульптури, театрално-декоративного мистецтва, реставрації творів мистецтва, арт-менеджменту та мистецтвознавства. Львівська національна академія мистецтв (ЛНАМ) здійснює професійну підготовку зі спеціальності “декоративне мистецтво”, а також з образотворчого мистецтва, дизайну, реставрації, музеєзнавства, пам'яткознавства і менеджменту соціокультурної діяльності. Діє також Інститут прикладного та декоративного мистецтва в м. Косів Івано-Франківської обл. Одним із перших приватних українських ЗВО в Україні, який навчає студентів зі спеціальності “дизайн” (дизайн інтер'єру, меблів, промислових виробів, ландшафту,

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ХУДОЖНЬОГО ПРОФІЛЮ

одягу й аксесуарів, зачісок і макіяжу, візажу, комп'ютерної графіки та реклами, веб-дизайн, дизайн поліграфії, фітодизайн і флористика) Інститут мистецтв, художнього моделювання та дизайну імені Сальвадора Далі (м. Київ). Кожна зі спеціальностей сфери мистецтва та культури має відповідні кваліфікаційні рівні й завершується науковим ступенем кандидата й доктора наук / мистецтв, для цього в закладах діє аспірантура й докторантура. До особливостей підготовки мистецьких напрямів належить асистентура-стажування. Ця специфічна форма післядипломного навчання за статусом частково відповідає аспірантурі [3].

Однак зазначимо, що психолого-педагогічна підготовка майбутніх фахівців у цих закладах перебуває на вкрай низькому рівні. Наприклад, у ЛНАМ на бакалаврському рівні в нормативній частині навчального плану (набір 2017 р.) з підготовки фахівців за спеціальністю 023 “Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація” у циклі гуманітарної підготовки передбачено лише 90 год. (3 кредити ECTS) із курсу “Педагогіка”; на магістерському рівні за цією спеціальністю в нормативній частині в циклі професійної та практичної підготовки передбачено лише 90 год. (3 кред.) з “Методики викладання спецдисциплін” і 90 год. (3 кред.) з “Педагогічної практики”.

Значно краща справа з підготовки викладачів художнього профілю на художньо-графічних факультетах (художньо-графічних відділеннях або профільних кафедрах інститутів / факультетів мистецтв) педагогічних закладів вищої освіти, зокрема в Київському університеті імені Бориса Грінченка, Південноукраїнському національному педагогічному університеті ім. К.Д. Ушинського (м. Одеса), Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка (м. Кропивницький) та ін. Підготовка відбувається зі спеціальностей 011 “Освітні, педагогічні науки” (за спеціалізаціями “образотворче мистецтво”, “дизайн”, “декоративне мистецтво”), а також 015 “Професійна освіта (за спеціалізаціями)” (“дизайн”, “художньо-графічна творчість”, “художні вироби з дерева” та ін.).

Зокрема, в Київському університеті імені Бориса Грінченка на бакалаврському рівні в нормативній частині навчального плану (набір 2017 р.) з підготовки фахівців із спеціальності 023 “Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація” у циклі “Формування спеціальних (фахових, предметних) компетентностей” передбачено 180 год. (6 кредити ECTS) із курсу “Педагогіка та психологія”, 180 год. (6 кред.) із курсу “Методика навчання образотворчих дисциплін” і 180 год. (6 кред.) “Виробничої (педагогічної) практики” (Додаток Г 2); на магістерському рівні за цією спеціальністю в разі

вибору додаткової спеціалізації “Педагогіка вищої школи” передбачено 180 год. (6 кред.) із курсу “Педагогіка та психологія вищої школи”, 180 год. (6 кред.) із курсу “Теорія та методика викладання фахових дисциплін” і 270 год. (9 кред.) “Виробничої (асистентської / без відриву) практики”.

В окремих закладах психолого-педагогічна підготовка майбутніх викладачів художнього профілю ще більш ґрунтовна. Наприклад, у ТНПУ імені Володимира Гнатюка вони вже під час бакалаврату як нормативні вивчають: “Історію педагогіки”, “Педагогіку”, “Педмайстерність”, “Психологію”, “Методику викладання образотворчого мистецтва”, “Педагогічний малюнок”, проходять “Педагогічну практику” і “Педагогічну практику в літніх таборах відпочинку”; як вибірково – “Етику і психологію сімейного життя”, “Методику виховної роботи в оздоровчих літніх таборах”, “Освітні технології”, “Психологію художньої творчості”.

За структурою професійна підготовка майбутніх викладачів професійно-художніх дисциплін складається, як і в усіх ЗВО, з інваріантної та варіативної частин, в основі якої – спеціальна підготовка. Впродовж останніх 25 років навчальні плани неодноразово змінювалися як структурно, так і за наповненням (переліком дисциплін), а також за обсягом часу та співвідношенням курсів. Унаслідок цього, на жаль, навчання майбутніх викладачів професійно-художніх дисциплін відбувається по-різному. Зокрема, в різних закладах навчальні курси організовані за такими абсолютною відмінними варіантами блоків (циклів) освіти:

– для бакалаврату – гуманітарна, фундаментальна, професійна та практична підготовка; гуманітарна та соціально-економічна, професійна та практична, професійно орієнтована, вільного вибору студентів; теоретико-методологічна, психолого-педагогічна, науково-дослідна підготовка тощо;

– для магістратури – загальна, професійна, вибірково; гуманітарна, фундаментальна, професійна та практична підготовка; гуманітарна, природничо-наукова, професійна та практична підготовка; формування спеціальних (фахових, предметних) компетентностей, вибір спеціалізації “Педагогіка вищої школи”.

При цьому психолого-педагогічні дисципліни в різних закладах відносять до інших блоків і, на жаль, часто це загальнонаукова або гуманітарна, а не професійна та практична підготовка. Інколи ці дисципліни повністю належать до вибіркової. Особливо дивно, коли таке відбувається на магістерському рівні вищої освіти, одне з провідних завдань якого – дати фахівцю будь-якого профілю педагогічні компетентності. У деяких закладах художнього профілю на бакалавраті ми спостерігали повну відсутність психологічних і педагогічних дисциплін у нормативній частині навчального плану.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ХУДОЖНЬОГО ПРОФІЛЮ

Висновки. Професійна підготовка викладачів професійно-художніх дисциплін має на меті навчання педагогічних кадрів у галузі теорії та практики викладання образотворчого мистецтва в загальноосвітній, профільній і вищій школі, а також системі додаткової освіти. Навчально-виховний процес спрямований на гармонійний розвиток сукупності потенційних здібностей студентів. Область професійної діяльності випускника: освіта, соціальна сфера, культура. Фахівець, який отримав кваліфікацію “Магістр педагогічної освіти” за магістерською програмою “Образотворче мистецтво”, має бути готовим здійснювати навчання і виховання учнів з урахуванням специфіки навчального предмету, сприяти соціалізації, формуванню загальної культури особистості, свідомого вибору професії та освітніх програм; застосовувати інноваційні технології та методи навчання, забезпечувати рівень підготовки учнів, який відповідає вимогам державного освітнього стандарту, усвідомлювати необхідність дотримання прав і свобод учнів, передбачених законом України; брати активну участь у роботі методичних об’єднань і в інших формах методичної роботи; здійснювати зв’язок із батьками; виконувати правила внутрішнього трудового розпорядку, техніки безпеки. Здобувач має вести наукову роботу та захистити дисертацію. Заняття будуються за курсовою системою і визначеним навчальним планом. З усіх предметів складаються іспити або заліки, а також загальний магістерський іспит, після чого захищається дипломна робота.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голобородько Є.П. Окремі сучасні складові професіоналізму викладача вищої школи. *Професіоналізм викладача вищої школи: Освітні технології (до 90-річчя заснування Миколаївського державного університету)*: матер. міжнарод. наук.-практ. конф. 2004. С. 38–43. Миколаїв.
2. Колісник-Гуменюк Ю.І. Система професійно-педагогічної підготовки викладачів професійно-художніх дисциплін у закладах вищої освіти: монографія. 2020. Львів: ЛА “Піраміда”, 515 с.
3. Колісник-Гуменюк Ю.І. (2019). Педагогічна творчість – як пошукова діяльність викладача. *Молодь і ринок*. 2019. № 8. С. 106–109.
4. Коновець С.В. Підготовка вчителя образотворчого мистецтва: метод. посіб. для студ. пед. навч. закл. Рівне: Агенція Місо. 2002. 75 с.
5. Махия Н.В. Педагогічна освіта у Німеччині: історія та сучасність: методичний посібник. Черкаси: Вид. від. ЧНУ ім. Б. Хмельницького. 2008. 64 с.

6. Радкевич В.О. Концепція професійно-художньої освіти. *Професійно-технічна освіта*. № 2. 2000. С. 43–47.

7. Радкевич В.О. Ступенева професійно-художня освіта в Україні як педагогічна система. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. Київ, 2001. Вип. III. С. 121–130.

8. Радул В.В. (ред.). Соціолого-педагогічний словник. Київ, 2004. 304 с.

9. Шапран О.І. Сучасні підходи до проблеми інноваційної підготовки майбутнього вчителя. *Рідна школа*. № 9. 2007. С. 31–33.

REFERENCES

1. Holoborodko, E.P. (2004). Okremi suchasni skladovi profesionalizmu vykladacha vyshchoyi shkoly [Separate modern components of the professionalism of a higher school teacher]. *Professionalism of a teacher of a higher school: Educational technologies (to the 90th anniversary of Mykolaiv State University)*: Proceedings of international scient. and pract. conf. (pp. 38–43). Mykolayiv. [in Ukrainian].
2. Kolisnyk-Humeniuk, Yu.I. (2020). Systema profesiyno-pedahohichnoyi pidhotovky vykladachiv profesiyno-khudozhnikh dystsyplyn u zakladakh vyshchoyi osvity [System of professional and pedagogical training of teachers of professional and artistic disciplines in institutions of higher education]. *Monograph*. Lviv, 515 p. [in Ukrainian].
3. Kolisnyk-Humeniuk, Yu.I. (2019). Pedahohichna tvorchist – yak poshukova diyalnist vykladacha [Pedagogical creativity as a searching activity of a teacher]. *Youth and market*. No. 8. pp. 106–109. [in Ukrainian].
4. Konovets, S.V. (2002). Pidhotovka vchytelya obrazotvorchoho mystetstva [Fine art teacher training]: method. manual for students of pedagogy education institutions. Rivne, 75 p. [in Ukrainian].
5. Makhynya, N.V. (2008). Pedahohichna osvita u Nimechyni: istoriya ta suchasnist [Pedagogical education in Germany: history and modernity]. *Methodical textbook*. Cherkasy, 64 p. [in Ukrainian].
6. Radkevych, V.O. (2000). Kontseptsiya profesiyno-khudozhnoyi osvity [The concept of professional art education]. *Vocational and technical education*. No. 2. pp. 43–47. [in Ukrainian].
7. Radkevych, V.O. (2001). Stupeneva profesiyno-khudozhnya osvita v Ukrayini yak pedahohichna systema [Undergraduate professional art education in Ukraine as a pedagogical system]. *Continuous professional education: theory and practice*. Kyiv, Vol. III. pp. 121–130. [in Ukrainian].
8. Radul, V.V. (Ed.). (2004). Sotsiolooho-pedahohichnyy slovnyk [Sociological and pedagogical dictionary]. Kyiv, 304 p. [in Ukrainian].
9. Shapran, O.I. (2007). Suchasni pidkhody do problemy innovatsiynoyi pidhotovky maybutnioho vchytelya [Modern approaches to the problem of innovative training of future teachers]. *Native school*. No. 9. pp. 31–33. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 05.01.2023

